

سخنان عالم دینی و جنجالی تازه در ترکیه

سخنان علی ارباش در اولین مراسم نماز جمعه در مسجد ایا صوفیا در استانبول که از آن به عنوان یک دعای منفی علیه آتاترک بنیانگذار جمهوری نوین ترکیه تفسیر شد، جنجال تازه ای را در فضای سیاسی، فرهنگی و رسانه ای این کشور رقم زد، تا جایی که حتی ارتش نیز هر چند تلویحی و غیر مستقیم، واکنشی داشت که نشان از دلخوری نظامیان این کشور داشت.

آران نیوز؛ علی ارباش در سخنان خود که در نخستین نماز جمعه در مسجد ایا صوفیا سخن می گفت، بطور غیر مستقیم کمال آتاتورک را خطاب قرار داد و گفت: سلطان فاتح، مسجد ایا صوفیه را به ترکیه بخشید، به شرط اینکه تا قیام قیامت مسجد بماند و لعنت بر کسی که این شرط را نقض کرد. همین یک واژه "لعنت" کافی بود تا موجی از مخالفت ها و جانبداری ها در صدر رسانه های ترکیه ای قرار گیرد؛ از چپ های قدیمی تا لائیک های جدید و حتی قوم گراها که برخی از آنها هم متحد فعلی دولت اردوغان به حساب می آیند، همگی وارد این معرکه جدید شدند. ایا صوفیا در قرن ششم میلادی به فرمان ژوستینین یکم از امپراتوران روم شرقی (بیزانس) ساخته شد و تا ۹۱۶ سال مرکز کلیسای ارتدوکس خاوری بود. این بنا در سال ۱۴۵۳ به دنبال فتح قسطنطنیه (استانبول کنونی) به دست سلطان محمد عثمانی، از کلیسا به مسجد تغییر کاربری داد. از آن هنگام، مسلمانان سراسر جهان برای چند سده زیر گنبد خاکستری و مناره های سربه فلک کشیده این شاهکار معماری نماز اقامه کردند، تا اینکه در اوایل دهه ۱۹۳۰، با تشکیل جمهوری ترکیه بر خاکستر امپراتوری عثمانی، این مسجد به موزه تبدیل شد و این درحالی بود که مخالفت با تصمیم آتاتورک از همان زمان ها شکل گرفت و درخواست هایی برای تبدیل دوباره این بنا به مسجد وجود داشت، حال آنکه در سال های اخیر این درخواست ها پررنگ تر شده بود. کمال قلیچداراوغلو رهبر حزب جمهوریخواه خلق در واکنش به سخنان ارباش ادبیات بسیار تند و پرخاشگرانه ای را بکار برد و خطاب به او گفت: گفتن لفظ "لعنت" از سوی یک عالم دینی برازنده نیست، شما معنای لیاقت، واقعیت و تاریخ را نمی دانید و منصبی را که در اختیار دارید با وجود خود کتیف می کنید. تو برازنده آن صندلی که بر روی آن نشسته ای نیستی. پا را از گلیم خود فراتر گذاشته ای. خانم مرال آک شنر رهبر حزب نیک نیز در واکنشی تند به سخنان ارباش گفت: در تاریخ کسی که دشمن آتاترک و دوست ترکها باشد وجود ندارد؛ "نگ بر شما". وی در مورد بازگشایی مسجد ایا صوفیا و تغییر کاربری آن از موزه به مسجد گفت: در این زمینه به اردوغان هشدار داده بودم ولی متاسفانه این مساله را آلت دست سیاست کرد. آک شنر یادآوری کرد که اردوغان در دوران نخست وزیری خود در سال ۲۰۰۵ در پی درخواست استفاده از ایا صوفیا به عنوان مسجد، این درخواست را رد کرده و دو سال قبل نیز در این زمینه گفته بود، اول بهتر است مسجد سلطان احمد در مقابل ایا صوفیا را پر بکنند بعد این درخواست را بدهند. شنر ضمن متهم کردن اردوغان به فریب کاری، گفت: اردوغان با ریاکاری تغییر کاربری ایا صوفیا را تبدیل به یک مساله سیاسی کرده است. حزب حرکت ملی نیز که به عنوان تنها متحد سیاسی حزب عدالت و توسعه شمرده می شود به سخنان ارباش واکنش نشان داد و بیلدرای چیچک مشاور ارشد دولت باغچه لی رهبر حزب در مقاله ای در روزنامه ترک گون در این زمینه نوشت: اگر ارباش می گفت، رحمت به سلطان محمد فاتح که با فتح استانبول ایا صوفیا را به ما هدیه کرد و رحمت به روح آتاترک که استانبول را از چنگ نیروهای خارجی نجات داد و به آغوش ترکها بازگرداند، در آن موقع هیچ کس از این مساله نمی توانست سوء استفاده کند. از سوی دیگر در پایگاه اینترنتی ستاد ارتش ترکیه برخلاف عرف مرسوم یک عکس از مقبره آتاترک منتشر شد. در پایگاه اینترنتی ستاد ارتش ترکیه تنها در اعیاد ملی عکس مقبره آتاترک منتشر می شود و به گفته ناظران آگاه انتشار این عکس یک واکنش به سخنان ارباش است. از سوی دیگر کانون وکلای دادگستری ترکیه و منتسبین این کانون در ۸۱ استان ترکیه در روزهای گذشته با تقدیم شکایاتی به مراجع قضایی از ارباش بدلیل توهین به شخصیت معنوی آتاترک شکایت کرده اند و تعداد شاکیان به دهها هزار نفر رسیده است. کل ماجرای اخیر از هنگامی کلید زده شد که مقام های رسمی در آنکار وعده کردند که کاربری ایا صوفیا را از موزه به مسجد تغییر خواهند داد و به دنبال آن، هفته گذشته اولین نماز جمعه در این مسجد برگزار شد، اما داستان به همینجا ختم نشد، بلکه زمزمه هایی در سطح رسانه ها و شبکه های اجتماعی ترکیه پیچید که برخی درصدد بازگرداندن سیستم خلافت به ترکیه هستند. ارباش در سالهای گذشته نیز بدلیل استفاده از یک مرسدس آخرین مدل مورد انتقادهای شدید قرار گرفته و مخالفانش خواستار استعفای وی از ریاست سازمان دیانت ترکیه شده

بودند. به گفته ناظران آگاه در صورت افزایش حجم انتقادهای اگر اردوغان، ارباش را برکنار کند این مساله را می توان به عنوان عقب نشینی رییس جمهور در برابر مخالفان ارزیابی کرد، در غیر این صورت و اصرار بر ماندن ارباش در مقام خود، ترکیه در روزها و هفته های پیش رو شاهد تشدید بحث و جدل ها بین جناح های مختلف خواهد بود. سازمان امور دیانت ترکیه که بعد از تشکیل جمهوری ترکیه تاسیس شد و بطور مستقیم زیر نظر دولت این کشور فعالیت خود را آغاز کرد، رفته رفته تمامی امور دینی در این کشور را به عهده گرفت. در حال حاضر همه مساجد ترکیه وابسته به این سازمان است و تمامی امامان جمعه و جماعت و وعاظ و مودنین نیز کارمندان دولت و وابسته به این نهاد هستند و به اذن این نهاد دولتی در خصوص مسائل مختلف داخلی و مربوط به جهان اسلام موضع گیری می کنند و خطبه می خوانند و در یک کلام به اذن این موسسه می آیند و می روند. حالا باید به انتظار نشست و شاهد بود که این اقدام جسورانه ارباش در مقابل موج مخالفان اسلام گرایی در ترکیه تاب خواهد آورد؟